REALIZAREA AGENDEI 2030 PRIN CHELTUIELI PUBLICE RESPONSABILE

Galina ULIAN,
ORCID: 0000-0002-0117-8359
Universitatea de Stat din Moldova
Carmen-Eugenia NĂSTASE,
Universitatea Ștefan cel Mare, Suceava
ORCID: 0000-0002-1660-2087

Abstract.
The article focuses on sustainable public procurement with respect to its environmental ramifications and its potential in addressing social issues. Drawing on an array of scientific research, reports from international bodies, and legislative documents, alongside a review of global practices in sustainable procurement, the authors articulate the various reasons why public procurement is pivotal to sustainable development. They delve into the necessary legislative and policy frameworks that underpin procurement activities and the financial mechanisms that support them. Key to the successful enactment of sustainable procurement are the political determination, the business and stakeholder recognition of its benefits, and the backing from governmental entities in terms of both fiscal and methodological guidance, as well as informational support for those engaged in public procurement.
Keywords: sustainable development, *sustainable public procurement, financing*

Ținând cont de impactul puterii de cumpărare a achizițiilor publice, reprezentând în medie 13% din produsul intern brut (PIB) în țările OCDE și circa 30% în PIB-ul în multor țări în curs de dezvoltare, achizițiile publice sunt percepute o puternică forță de schimbare [1, 2]. Prin sistemul de achiziții publice guvernele pot influența consumul sustenabil întru susținerea Agendei ONU 2030. O serie de țări aflate la diferite niveluri de dezvoltare economică și socială au pus în practică achizițiile publice durabile prin promovarea producției ecologice, reciclarea resurselor, sprijinirea întreprinderilor mici, abordarea egalității sociale a minorităților naționale și etnice, crearea de noi locuri de muncă și încurajarea comerțului echitabil. În acest fel, achizițiile publice contribuie efectiv la dezvoltarea durabilă.

Cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă, care stau la baza Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă [3] iau în considerare trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: economică, socială și de mediu. Adoptate de statele membre ale ONU în 2015, ODD vizează reducerea sărăciei, a foametei și a bolilor, construirea unor societăți pașnice, favorabile incluziunii și egale,

protejarea planetei și sprijinirea unei economii durabile durabilă. Acestea sunt obiective îndrăznețe, care, prin indicatorii țintiți (KPI), formează un ghid pentru modul în care țările ar trebui să gestioneze resursele și de orientare a politicilor guvernamentale către domeniile în care pot contribui la realizarea acestora.

Totodată, ODD reflectă legătura puternică dintre protecția mediului, dezvoltarea durabilă și achizițiile publice. Nu întâmplător ONU a recunoscut acest fapt și a inclus achizițiile publice durabile în lista obiectivelor de dezvoltare durabilă: ODD 12.7 se concentrează pe promovarea „achizițiilor publice durabile în conformitate cu strategia națională și a priorităților guvernamentale". Acest obiectiv a stat la baza Programului național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023 – 2026 în Republica Moldova [4]. Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) se bazează pe principiul de a nu lăsa pe nimeni în urmă, și deși rămâne importantă, în mod special în țările în curs de dezvoltare, aceasta nu va fi suficientă pentru a atinge ODD. Sunt necesare surse de finanțare importante pentru realizarea acestora. Deficitele grave de finanțare plasează cheltuielile publice în centrul problemei, fiind estimate surse necesare circa 6,9 miliarde de dolari SUA annual [5, pag. 1].

Cheltuielile publice eficiente pot contribui la diminuarea tensiunii ce derivă din lipsa finanțărilor prin practici de cheltuire mai puțin risipitoare și mai eficiente, care eliberează resurse și prin achiziționarea de bunuri și servicii în moduri care promovează durabilitatea socială și ecologică.

Din ce în ce mai mult, guvernele doresc ca achizițiile publice să reflecte agende politice mai largi, ceea ce înseamnă că cheltuielile trebuie să fie privite prin prisma unor obiective precum durabilitatea mediului, egalitatea de gen, accesul incluziv la servicii și oportunitățile economice pentru toate genurile, vârstele, etniile și abilitățile. Având în vedere dimensiunea și economică a cheltuielilor publice, potențialul pentru noi abordări ale cheltuielilor publice publice pentru accelerarea progreselor în vederea atingerii ODD este semnificativ [6].

Modul în care se desfășoară achizițiile publice poate avea un impact pozitiv sau negativ asupra asupra economiei, societății și mediului. „Achizițiile publice sunt un instrument care permite guvernului să își realizeze agenda de dezvoltare", spune Sarah Adwoa Safo, ministru de stat însărcinat cu achizițiile publice în Ghana, singurul guvern african care are un ministru dedicat achizițiilor publice [6]. Adoptând o abordare bazată pe "costul ciclului de viață", poate fi luată în considerare valoarea socială și de mediu a bunurilor și serviciilor în timp. Aceeași opinie este sustinută de Connie Hedegaard, fost comisar european pentru acțiune climatică, menționând că guvernele care doresc să promoveze sustenabilitatea în economiile lor ar trebui să acorde

prioritate achizițiilor publice. „Există un potențial uriaș de valorificare a achizițiilor publice într-un mod mult mai bine orientat și strategic, …, este un impuls pe care factorii de decizie politică îl pot cataliza, dar care este relativ mai ușor în raport cu alte lucruri pe care trebuie să le facă pentru a promova dezvoltarea durabilă" [7, p. 7-8].

Este foarte importantă alegerea proiectelor în care se alocă fondurile publice. Astfel, finanțarea unor proiecte cu impact pozitiv asupra gradului de ocupare a forței de muncă la nivel local sau asupra nivelului emisiilor de carbon, face ca cheltuielile publice să fie parte integrantă a multor ODD-uri.

Investițiile internaționale în sectoarele relevante pentru Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) în țările în curs de dezvoltare au înregistrat o crestere în anul 2022 [8]. Fonduri mai mari au fost alocate în proiecte de dezvoltare a infrastructurii, energiei, apa și canalizare, sisteme agroalimentare, sănătate și educația. Analiza nevoilor de investiții la jumătatea perioadei de aplicare a Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă indică la o creștere a investițiilor pe toți indicatorii ODD. Dacă inițial au fost estimate 2 500 de miliarde de dolari pentru realizarea ODD, astăzi estimările arată un necesar de 4 000 de miliarde de dolari pe an și mai mult. Cele mai mari decalaje se înregistrează în domeniul energiei, al apei și al transporturilor infrastructura. Această creștere este rezultatul atât al investițiilor insuficiente, cât și al nevoilor suplimentare.

Raportul UNCTAD 2023 privind investițiile la nivel mondial relevă un deficit anual de investiții tot mai mare cu care se confruntă țările în curs de dezvoltare în contextul în care acestea depun eforturi pentru a atinge Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) până în 2030 [8]. Deficitul este în prezent de aproximativ 4 trilioane de dolari pe an - în creștere de la 2,5 trilioane de dolari în 2015, când au fost adoptate ODD-urile. Raportul arată că investițiile străine directe (ISD) la nivel mondial au scăzut cu 12% în 2022 și analizează modul în care politica de investiții și tendințele de pe piața de capital influențează investițiile în ODD, în special în domeniul energiei curate. Țările în curs de dezvoltare au nevoie de investiții în energie regenerabilă de aproximativ 1.700 de miliarde de dolari în fiecare an, dar au atras doar 544 de miliarde de dolari în ISD în domeniul energiei curate în 2022. Deși investițiile în energiile regenerabile aproape că s-au triplat din 2015, majoritatea banilor au mers către țările dezvoltate [9].

Cu toate acestea, îmbunătățirea practicilor de cheltuieli publice nu este ușoară și necesită anumite schimbări de mentalitate. Guvernele pot fi îngreunate de sisteme învechite sau ineficiente. Multiple bariere operaționale, organizaționale și de reglementare - precum și culturi organizaționale care nu sunt atente la riscuri și, în multe cazuri, corupția - împiedică sectorul public să pună în aplicare practici de cheltuieli care sunt eficiente, transparente și

rentabile, precum și durabile, etice și echitabile. Cu toate acestea, guvernele care reușesc să depășească aceste bariere pot începe să influențeze economia în general. Utilizarea puterii lor de cumpărare pentru a crea o cerere de produse și servicii durabile va deschide calea pentru ca și sectorul privat să le urmeze exemplul.

Principalele concluzii, care rezultă din prezentul studiu sunt următoarele:

- La nivel național, guvernele încep să recunoască faptul că achizițiile publice pot fi un instrument puternic de politică pentru a influența consumul și producția durabile.
- O eficiență sporită a achizițiilor publice poate elibera fonduri pentru dezvoltarea durabilă.
- De la percepția că achizițiile publice sunt prea costisitoare până la fragmentarea procesului decizional, aspectele practice ale punerii în aplicare a achizițiilor publice durabile pot reprezenta o provocare.
- Tehnologiile digitale pot contribui la progresul achizițiile durabile, fie prin medierea relațiilor dintre guvern și furnizori, analiza contractelor sau monitorizarea aprovizionării lanțurilor de aprovizionare și identificarea corupției.
- Dividendele achizițiilor durabile se aplică economiilor aflate în orice etapă de dezvoltare. Se pot iniția proiecte mici, dar care pot aduce beneficii substanțiale.
- Achizițiile publice reprezintă un mecanism eficient pentru ca statele să pună în aplicare strategiile de dezvoltare durabilă. În calitate de cel mai mare cumpărător de pe piață, cu voință și putere politică, statul poate influența producătorii și consumatorii prin intermediul achizițiilor publice pentru a promova producția și consumul durabile.

Referințe bibliografice:

1. OECD. Public procurement performance. A framework for measuring efficiency, compliance and strategic goals. ISSN: 27079171. Disponibil online: https://www.oecd.org/publications/public-procurement-performance-0dde73f4-en.htm
2. OECD. Productivity in Public Procurement A Case Study of Finland: Measuring the Efficiency and Effectiveness of Public Procurement. 2019. Disponibil online: https://www.oecd.org/gov/public-procurement/publications/productivity-public-procurement.pdf
3. Comisia Europeană. UE și Organizația Națiunilor Unite: obiective comune pentru un viitor durabil. Disponibil online: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/sustainable-development-goals/eu-and-united-nations-common-goals-sustainable-future_ro

4. Programul național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023 – 2026. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139302&lang=ro
5. Financing Climate Futures. Rethinking Infrastructure. Policy Highlights. Six transformative areas to align financial flows with low-emission, resilient infrastructure. Copyright: OECD/The World Bank/UN Environment, 2018. https://www.oecd.org/environment/cc/climate-futures/policy-highlights-financing-climate-futures.pdf
6. UNOPS/ The Future of public spending. Why the way we spend is critical to the Sustainable Development Goals. The Economist Intelligence Unit Limited 2020. Disponibil. https://content.unops.org/publications/ThefutureofpublicspendingEN.pdf
7. Connie Hedegaard. Setting the course for low-carbon growth., p. 7 – 9. In: Energy and Climate. What Strategies for Europe. The European Files. March-April 2014, no 32. Disponibil online: https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/2014_energy_and_climate.pdf
8. United Nations. World Investment Report 2023. Investing in Sustainable Energy for all. https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/2014_energy_and_climate.pdf
9. UNDG. Funding to Financing. UNDAF Campanion Guidance. Disponibil online: UNDG-UNDAF-Companion-Pieces-5-Funding-To-Financing.pdf